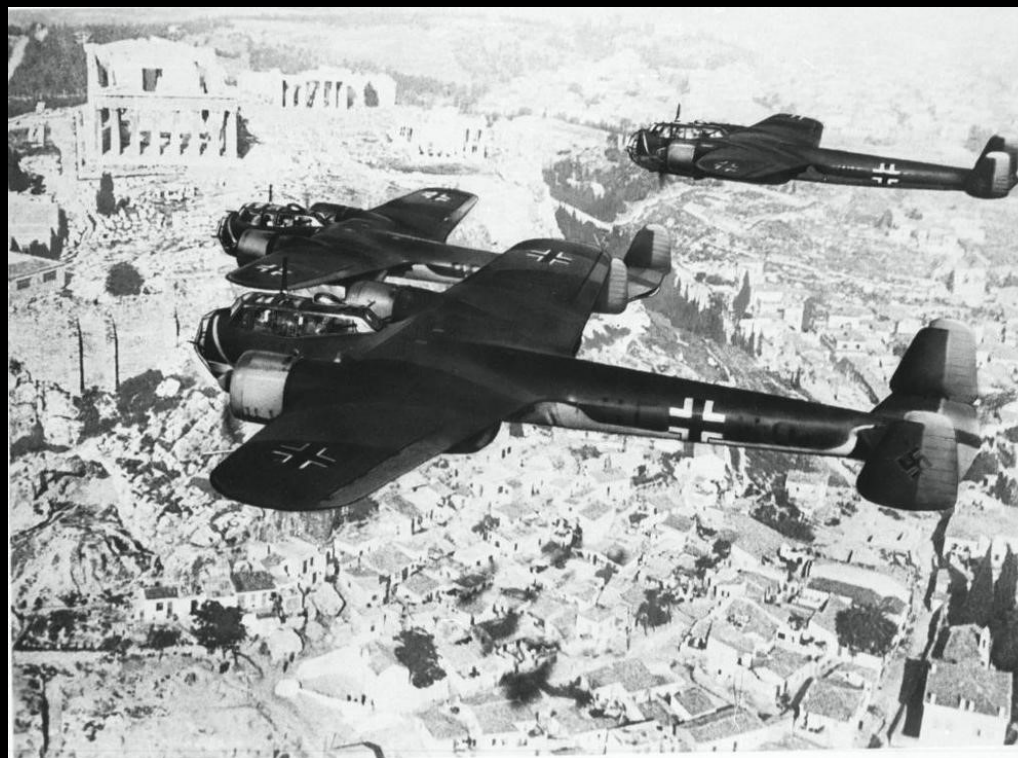
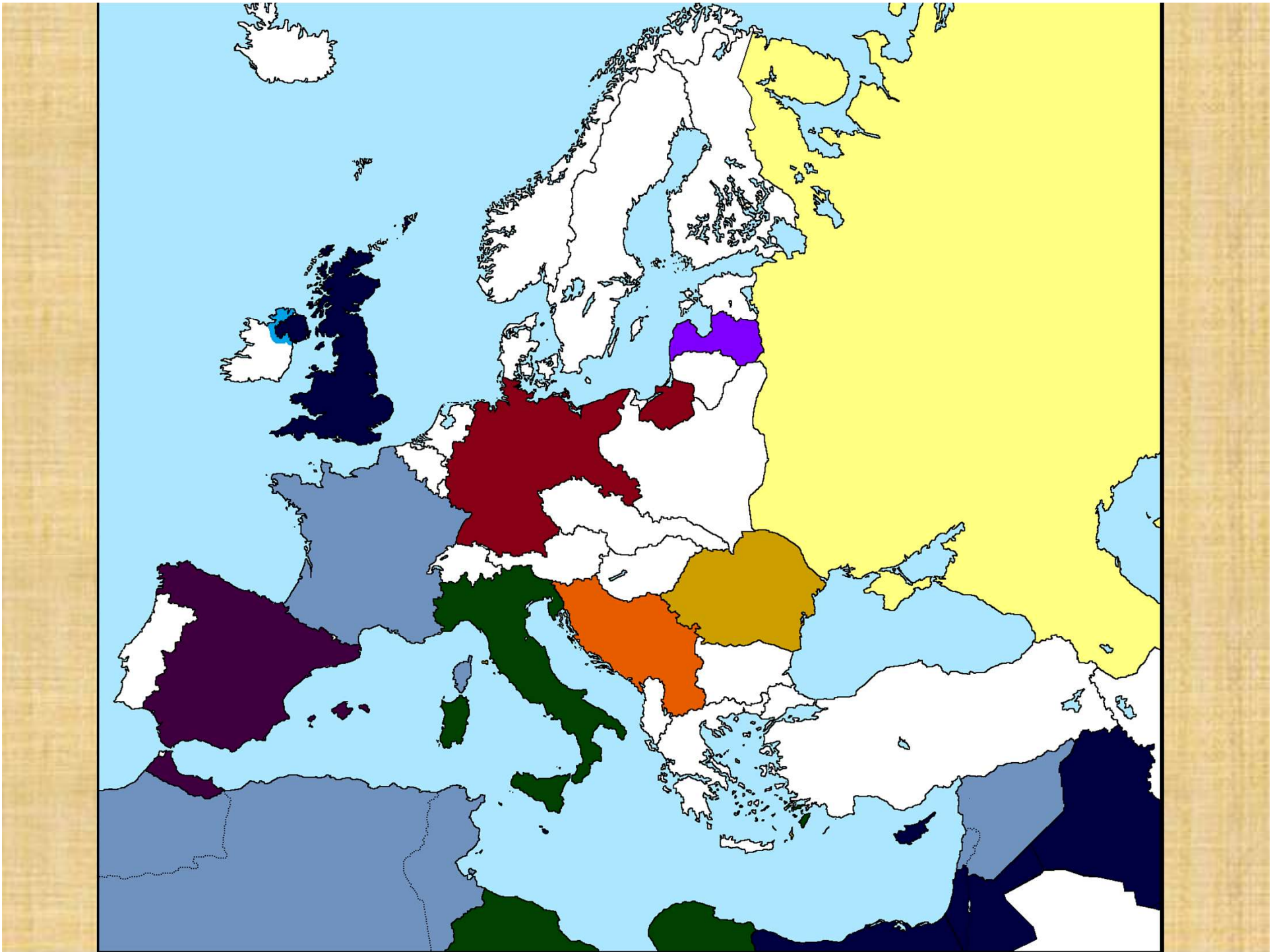

Řecké dějiny 19.-20. století

přednáška 08

- 30-te roky v Európe:

hospodárska kríza

radikalizácia obyvateľstva – ešte výraznejší posun buď doľava, alebo doprava

- nástup autoritárskych a totalitných režimov, ktoré usilujú o odstránenie parlamentarizmu

1. posun doľava > komunizmus, komunistické strany kontrolované ZSSR
prostredníctvom III. internacionály

1929 – 6. kongres, cieľ: nastolenie diktatúry proletariátu, hlavný protivník
sociálno-demokratické strany (a parlamentarizmus)

1935 – 7. kongres, cieľ: spoločný boj proti nacizmu a fašizmu s parlamentnými
stranami aj soc.-dem. > taktika tzv. ľudového frontu

2. posun doprava > fašizmus a nacizmus

1921 – fašistická strana, 1922 – pochod na Rím, 1926 – Taliansko fašistický štát

1919 – založená DAP (r. 1920 NSDAP), 1923 – pokus o puč, 1933 – nástup k moci
hlavný protivník parlamentarizmus, socializmus a komunistické hnutie
ďalšie javy: agresívna zahraničná politika

politika tzv. západných demokracií

- snaha udržať pri živote Versailleský systém mierových zmlúv, ale v priebehu 30-tych rokov postupne ústupky pôvodne porazeným štátom (hlavne Nemecku)

politika tzv. *appeasementu* (hlavne Veľká Británia)

- medzinárodný bezpečnostný systém v podobe Spoločnosti národov prestáva fungovať >
 - 1931, 1937 – Japonsko (Mandžusko, Čína)
 - 1935, 1939 – Taliansko (Etiópia, Albánsko)
- podobne aj francúzsky spojenecký systém (Locarno) slabol
- menšie európske štáty začali vyvíjať samostatné aktivity v snahe uchrániť svoje územie pred agresívnymi susedmi (Nemeckom, Talianskom, ZSSR), alebo štátmi porazenými v prvej svetovej vojne (Maďarsko, Bulharsko). Namiesto spojeneckých paktov naviazaných na Francúzsko alebo Anglicko a garantovaných SN sa začali uzatvárať dvojstranné dohody o neútočení, al. priateľstve
 - > zároveň vo väčšine štátov nastupujú autoritárske pravicové nacionalistické režimy (aj za účasti armády), inšpirované najviac talianskym korporatívnym fašizmom (menej nacizmom).
- výnimka: Československo („ostrov demokracie“)

Súmrak republiky 1932-1935

- 1932 prehral Venizelos voľby
 - vláda P. Tsaldaris (ľudová strana) a pravica (Kondylis, Metaxas)táto je však nestabilná, tak sa po dvoch mesiacoch (január 1933) vracia Venizelos a vypisujú sa nové voľby na 5. 3. 1933, v ktorých opäť zvíťazila ľudová strana
- ale 6. 3. 1933 vojenský puč generála N. Plastirasa, ktorý tvrdí, že parlamentná demokracia je neúčinná, a umožňuje nástup komunistov zrejme ticho podporovaný porazenými venizelistami, kt. sa dostávajú späť k moci
- 6. 6. 1933 neúspešný atentát na Venizela, ktorému sa už vo vnútornej politike nedarí – znovu prehral voľby a zas ho strieda P. Tsaldaris (minister vojny G. Kondylis, minister bez portfeuille J. Metaxas)
 - posledný úspech Tsaldarisa v zahraničnej politike – **Balkánsky spolok**pakt vzájomnej pomoci Rumunska, Juhoslávie, Grécka a Turecka proti vojenskému útoku mimobalkánskej veľmoci (myslelo sa tým Taliansko) – február 1934
- Venizelos s pomocou gen. N. Plastirasa zorganizoval 1.3. 1935 chabo pripravený vojenský puč na ochranu demokracie, v skutočnosti to bol *de facto* smrteľný úder, ktorý ju ukončil.
 - V dôsledku pokusu o puč je vyhlásené stanné právo – Venizelos odsúdený na smrť ale uniká na Kasos (Taliansko) a odtiaľ do Paríža

venizelisti prenasledovaní, venizelistickí dôstojníci prepustení z armády (asi 1000), ten istý osud postihol aj demokraticky zmýšľajúcich štátnych úradníkov, ako aj profesorov na vysokých školách

- priaznivá situácia na znovuoobnovenie diskusie o štátnom zriadení

Metaxas a Kondylis nastoľujú žiadosť o obnovenie konštitučnej monarchie a návrat Georgia II. z vyhnanstva v Anglicku, zrušenie senátu (venizelistický)

nové voľby 9. 6. 1935, vyhráva ľudová strana a Tsaldaris, ktorý je už ale vážne chorý (venizelisti a ostatné parlamentné strany ich bojkotovali)

3. októbra 1935 Taliansko napadlo Etiópiu

> armáda s vedomím Kondylisa organizuje nový prevrat proti Tsaldarisovi (gen. A. Papagos, adm. D. Oikonomou, gen. let. G. Reppas), Kondylis sa stáva regentom a povoláva kráľa z cudziny, dodatočné referendum 3. novembra (97% vraj za obnovenie konšt. monarchie), **príchod kráľa 25. decembra 1935**

- slabý odpor demokratických strán (A. Papanastasiou, A. Mylonas, G. Papandreou st.)

kráľ ale nechce vládnuť ako figúrka ľudovej strany, rozpúšťa parlament a vyhlasuje nové voľby na 26. januára 1936, medzitým vládne K. Demertzis (profesor aténskej univerzity) ako ministerský predseda úradníckej vlády – amnestia pre venizelistov

31. 1. 1936 umiera Kondylis hlavný pravicový protivník J. Metaxasa

vo voľbách síce vyhráva liberálny zväz (Sofoulis, 37 %), a až po ňom je pravica (Tsaldaris, 22 %), a tak tajne obe hlavné strany vyjednávajú s komunistami (Sklavaina, 15 kresiel)

žiaden výsledok, dohovor stroskotáva na otázke znovuprijatia demokratických dôstojníkov vylúčených z armády, medzitým Hitler obsadí Porýnie (marec 1936) a Taliansko sa stáva protektorom Albánska 18. 3. 1936

stále teda vládne Demertzis avšak –

18. 3. 1936 umiera v Paríži E. Venizelos

13. 4. 1936 umiera K. Demertzis

17. 5. 1936 umiera P. Tsaldaris

---- > kráľ určuje za **dočasného ministerského predsedu** J. Metaxasa na 5 mesiacov, parlamentné strany dodatočne schvália tento krok, že Metaxasovi vyslovia v parlamente dôveru 25. 4. 1936

- opäť odpor len Papanastasiou Papandreu a komunisti

- priama cesta k Metaxasovej diktatúre, vláda tvrdej ruky, využíva štrajk 9. 5. 1936 v Solúni ako znak blížiacej sa komunistickej revolúcie

- zámienka vyhlásenie štrajku na 5. augusta 1936

- za **súhlasu kráľa**

(19. júla 1936 obč. v. Španielsko)

Metaxasova diktatúra

alebo „režim 4. augusta“

základné znaky:

- > zrušenie demokratických slobôd (zhromažďovania, slobody slova, nedotknuteľnosti osobného majetku, práva na súd, atď.)
- > zavedenie cenzúry a prenasledovanie politickej opozície (hlavne komunistov)
- > autoritatívny spôsob vlády – Metaxas ako vodca (*archigos*), ktorý ovláda osobne viacero kľúčových ministerstiev plus post ministerského predsedu, ďalšie jeho prívrženci
- > metódy policajného štátu – ministerstvo verejnej bezpečnosti Konstantinos Maniadakis (agenti, tajná polícia, infiltrácia a zničenie opozície), prehlásenie loajality (*Dilosí*)
- > vypätý nacionalizmus, návrat ku gréckym tradíciám, obroda a zjednotenie gr. národa a vytvorenie tzv. Tretej gréckej civilizácie (1. antika, 2. Byzanc) – snaha asimilovať národné menšiny (Albánci a Slovania v Makedónii) ich kriminalizácia a prenasledovanie
- > sociálna politika, aby sa utlmila kritika nového režimu, 8-hodinový pracovný čas, zjednotené odbory, založenie sociálnej poisťovne (IKA), pozastavenie platnosti roľníckych dlhov
- > snaha o nastolenie „nového štátu“ bez parlamentarizmu, demokracie a plutokracie, v tomto duchu výchova mládeže, EON (*ethniki organosi neoleias*) a TE (*tagmata ergasias*)

ALE, nebol to ani fašizmus, ani nacizmus !!!

Metaxas bol krajne pravicový politik, ktorý za sebou nemal masívnu voličskú základňu a veľkú politickú stranu ako Mussolini, alebo Hitler, veľmoci Veľká Británia a Francúzsko jeho režim uznali bez problémov, lebo Metaxas sa zahranične skôr orientoval na spoluprácu so Spojencami

zahraničná politika:

- Metaxas samozrejme mal sympatie k nacizmu a fašizmu, ale realita v Európe ho nútila k snahe ochrániť Grécko práve pred agresívnou politikou Talianska, ktoré malo svoje záujmy na Balkáne – snaha o priateľstvo s Nemeckom, ale od októbra 1936 vznikla osa Rím-Berlín a Hitler považoval Balkán za taliansku sféru vplyvu

- takže snaha o ochranu v Londýne, ale tú znemožňovala politika *appeasementu* a snaha nevyprovokovať Hitlera

- na Balkáne snaha o dobré vzťahy v rámci Balkánskej dohody, ale Juhoslávia sa začala v roku 1937 zbližovať skôr s iredentistickým Bulharskom a 24.1. uzavrela pakt, v rámci ktorého si tajne sľúbili vzájomnú podporu územných nárokov voči Grécku (YU – Makedónia a BUL – Trákia) > Metaxas reagoval posilňovaním spolupráce s Tureckom, ale po smrti Kemala Atatürka v novembri 1939 nový prezident Ismet Inonü radšej zastával neutralitu benevolentnú voči Nemecku (v duchu starého spojenectva s Nemeckom počas prvej svetovej vojny)

> Grécko *de facto* medzinárodne izolované

- Metaxas teda investoval ohromné prostriedky do armády (nová výzbroj a výstroj) a do ochrany hraníc s Albánskom a Bulharskom (výstavba tzv. Metaxasovej línie opevnení plus zodpovedajúcej infraštruktúry)

až 1938 konečne prvé náznaky spolupráce s GB, ale naozaj až po talianskej anexii Albánska 7. 4. 1939 – vtedy dostal Metaxas britsko-francúzske vojenské záruky (avšak nie prísľub, že by FR a GB pomohli Grécku v prípade napadnutia Talianskom)

- aspoň sa zvýšila hospodárska spolupráca s Londýnom

Druhá svetová vojna

Útok na Poľsko 1. 9. 1939

štvrté delenie Poľska

sovietsko-fínska vojna

prepadnutie Dánska a Nórska

Blitzkrieg vo Francúzsku

bitka o Britániu

anexia Pobaltských štátov ZSSR

GB a FR vo vojne proti Nemecku a Taliansku, balkánske štáty neutrálne

Grécko probritská neutralita

Taliansko sa uchýľuje v priebehu roka 1940 k viacerým provokáciám (prelety lietadiel nad gréckym územím, ostreľovanie gr. prístavov a jednotiek so zámienkou, že boli britské, potopenie torpédoborca Elli 15. 8. 1940 pri ostrove Tinos

> popularita Metaxasovho režimu stúpa, lebo všetci si uvedomujú ohrozenie

26. októbra – sústreďovanie talianskych jednotiek na hraniciach s Gréckom (vraj manévry)

28. októbra 1940 o 3 hodine ráno vyslanec Grazzi ultimátum

Metaxas ho neprijíma so slovami „Alors, c'est la guerre“ – OXI

5.30h ráno útok cez hranicu

výsledok ale opačný ako Mussolini očakával a 18. novembra Taliani zatlačení späť na územie Albánska, Gréci postupne okupujú sev. Epirus (línia Himarë – Tepelenë – Pogradec) do dec. 1940

29. 1. 1941 Metaxas zomiera

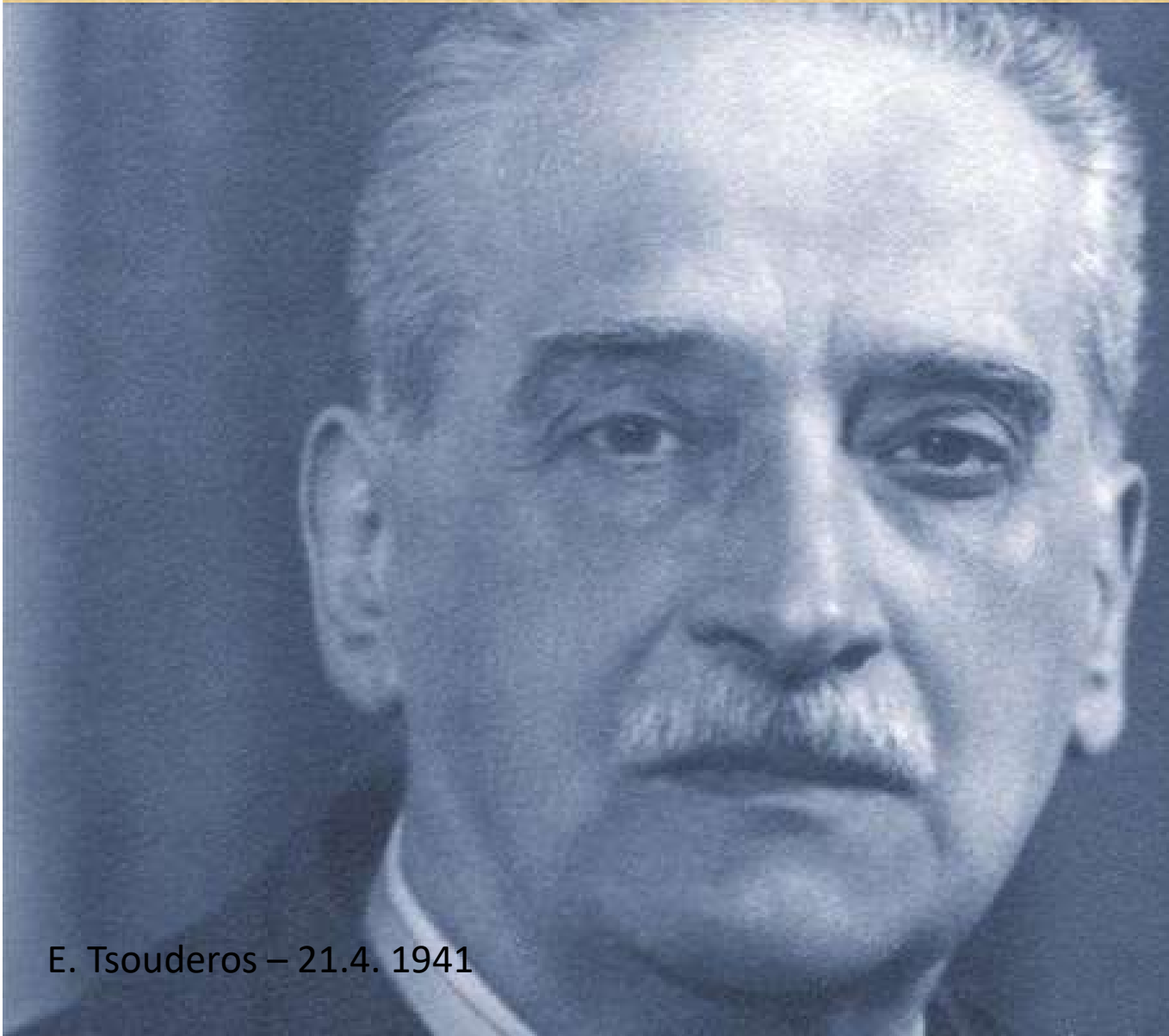

Alexandros Koryzis
+18.4.1941

gen. G. Tsolakoglou

E. Tsouderos – 21.4. 1941

